

3. KO E TĀPUAKI

‘o e Konifelenisi hono 102 / 2026,
mo e Senituli Ua ‘o e Lotú (1826–2026)

Huufi Falelotu Tatakamotonga I Mōnite, 23 Siune 2026

Rt. Hon. Rev. Dr Tevita Koloa‘ia Havea
Ko e Palesiteni ‘o e Siasí

Himi: 578 (1234), 604 (1356), 460

Lesoni: Saame 06, Selemaia 26.1-12, Fakahā 2.8-11

Folofola Malanga: *Hei‘ilo te nau tali, ‘o foki taki taha mei hono ‘alunga kovi; kau fakatomala ‘i he kovi ‘oku ou fakakaukau ke fai kiate kinautolu koe‘uhī ko e kovi ‘enau ngaahi faiangá (Selemaia 26.3).*

Kapau ‘e ‘ikai te mou fakaongo kiate au, ke fou ‘i he‘eku lao, ‘a ia kuo u tuku ‘i homou ‘aó, mo fakaongo ki he lea ‘a hoku kau sevānití, ko e kau palofita, ...te u ngaohi ‘a e falé ni ke hangē ko Sailó, pea ko e kolo ko ená, te u tuku ko e me‘a ke kape ki ai ‘a e ngaahi pule‘anga kotoa ‘o māmaní (Selemaia 26.3-6).

³ Perhaps they will listen and each will turn from their evil ways. Then I will relent and not inflict on them the disaster I was planning because of the evil they have done. ⁴ Say to them, “This is what the Lord says: If you do not listen to me and follow my law, which I have set before you, ⁵ and if you do not listen to the words of my servants the prophets, whom I have sent to you again and again (though you have not listened), ⁶ then I will make this house like Shiloh (sailo) and this city a curse^[a] among all the nations of the earth.”

Kaveinga: *Mou fakatomala, kau fakatomala* (you repent and I will repent)

Fakatapu & Fakamālō

Ko hotau laukau‘angá ‘oku fai ai ‘a e polepole mo e vikiviki, he ‘oku fakamatala ‘e hotau laukau‘angá hotau mahu‘ingá mo hotau ‘uhingá. Ko e hoto laukau‘angá ‘oku ‘ikai ke toe fehu‘ia, he ko e naunau toputapu ia ‘o e mo‘uí. Ko e laukau‘angá ‘oku ne fakama‘uma‘uluta kitautolu, ‘a e fonua‘ pea mo e lotu. Ko e senituli 2 ‘eni ‘o e Lotú ‘i Tonga: Tonga Fonua Monu‘ia, ‘Otua ‘aki ‘a Sihova ko hotau laukau‘anga.

Ko e laukau‘anga ‘o Tonga‘ ‘a e kei vilingia hotau fuka fakatu‘í, pea talu mei mu‘a, ‘oku kei tau‘atāina pē ‘a Tonga.

Na‘a tau viki ‘a e ngaahi ikuna mei he kolotau, pōvaí mo e tāmáté. Ko hotau kolotau malú he ‘ahó ni ko e Tohitapú. Pea te tau polepole ‘o ta‘engata, he ko e tama‘imata ia ‘o ‘etau tauhi lotú—ko e ‘Otua mo‘uí pea mo e Folofola Mo‘uí.

Kuo tau afe mai ki he tofi‘a mo e ‘api ko eni ‘o Tungī, ko e laukau‘anga ‘o e Kolo Kakalá mo e Ve‘eve‘e ‘o e Pakí, kae ‘uma‘ā ‘a e Tuitui–vao ‘o e Vao Kakalá. Talu mei he lika ki he Tāpuni Silivá, ‘o a‘u mai ki he Falelotu ko eni—ko e ngaahi laukau‘anga ‘o Tungī mo e kaingá ni. Kuo Hā‘ele mai ‘a e Tu‘i Fakalé‘ó mo e Konifelenisí, ke poupou atu he laukau ‘i ho‘o langa falelotú mo e tauhi lotú.

Na'e 'i ai mo e laukau'anga 'o 'Isileli mo Siuta, ko e 'i ai honau tempalé mo e Kolo Tapu. Laukau he fili kinautolu 'e Sihova ko 'ene kakai fili, pea ke ne 'afio 'i hono Kolo Hau, pea fai mo e hū kiate ia mei hono tempalé. Pea holoitounga hono faka'ofa'ofa', pea tafe hake ki ai 'a e tāpuakí mo e monū'ia kotoa.

Ko e folofola he 'ahó ni, 'oku hangehangē 'e veteki honau laukau'anga' pea 'e liliu 'a e tempalé ke hangē ko Sailó, pea 'e holoki mo e Kolo Hau ko Selusalemá; 'e liliu ko e koto tuva-maka, ke kumi kai ki ai 'a e manu hehengi 'o e 'otu mo'unga Heamoné. Ka hoko, 'e 'ikai to e fafanga 'a 'Eufaletesi mo Soatani.

"Fale 'o Siuta mo e 'Isileli kotoa, ko e hā kuo 'ikai ai ke mou fakaongo kiate au, ke fou 'i he'eku laó, 'a ia kuo u tuku 'i homou 'aó; ko e hā kuo 'ikai ai ke mou fakaongo ki he lea 'a hoku kau sevāniti', ko e kau palōfita'. Kuo u toutou fekau atu 'eku kau sevāniti', ka koloto ke mou foki mai, pea kuo mama'o homou lotó meiate au.

Pea ko eni, ka 'ikai ai pē ke mou fakaofi mai 'aki homou lotó, ...te u ngaahi 'a e fale' ni ke hangē ko Sailó, pea ko e kolo ko ená, te u tuku ko e me'a ke kape ki ai 'a e ngaahi pule'anga kotoa 'o māmani'.

Ko e mole lahi, pea mo e fakamā lahi, ka hoko 'a e fakakaukau 'a Sihová. Neongo ko e kuonga 'o Setekaiá 'i Siuta, mo 'Ananaia ko e foha 'o 'Asulí, ka ko hono faka'ise'isa' 'e laui to'utangata.

Mou Fakatomala, kau Fakatomala mo au!

Mou tafoki mai kau tafoki atu!

Mou 'unu'unu mai kau 'unu'unu atu.

He ka 'ikai, te u laiki homou laukau'anga' pea te mou hoko ko e koto fakamā ki māmani.

Ko Sailó, ko e feitu'u ia na'e 'uluaki langa ai 'a e tāpanekalé pea 'afio ai mo e kovinanité 'i he fuofua hū 'a 'Isileli ki he fonua 'o e tala'ofa'. Pea na'e hangē 'a Sailo ko ha nau kolomu'a'. 'I he kuonga 'o e kau Fakamaau, ko Sailo na'e fai ki ai 'a e Fakamaau mo e fakatonutonu 'a e kāinga mo e fonua'.

'Oku fakamatala 'a 1 Sámiuela 4 ki he lahi 'a e fai angahala 'a e kau takí mo e pau'u 'a e kakai, pea faka'atā 'e Sihova 'a e kau Filisitía ke hamu 'a Sailo, pea hoko 'a Sailo ko e koto maumau mo e 'auha.

Ko e fakatomala' 'oku 'ikai ko ha angahala, ko e fakatomala' ko e naunau ia 'o e fakahaohaoa.

'Oku 'i ai ha fakatomala kehekehe 'e 2. Ko e ui ki he fale 'o Siuta' ke fakatomala mei honau ngaahi 'alunga kovi'. Pea mo e tala'ofa' 'a Sihova, te ne fakatomala foki 'e ia mei he kovi na'a ne fakakaukau ke fai kiate kinautolu'.

Ko e ongo fakatomala ko ení, fakatou'osi; 'oku fakaiku monū'ia ki he kakai, pea fakahoifua foki kia Sihova.

Ko e me'a lelei ke fakatomala, he ko e mata tulutulu ia 'o e mo'uí mo e monū'ia'.

Ko e ta'efieongo 'a e kakai ki he kau Palōfita, na'e tupu ai 'a e 'ikai ke kei māfana 'a e tauhi kia Sihová.

'Oku pehe pē mo hotau fonua' ni, 'oku 'alu pē 'a e 'ahó mo e ta'efieongo ki he kau Palōfita'. Pea 'āsili aí kuo fepulingaki 'a e palōfita totonu 'a Sihová mo e palōfita FaceBook. Tonga, mou ō ki he lotú, pea lau ho'omou Tohitapú ke mou 'ilo 'a e Palōfita te tau mo'ui aí. Ko e Palōfita lelei, 'a e Palōfita te tau fakatomala aí, pea tau kamata he hala fakahaohaoa'.

Ko e faka'amu ia 'a e Saame': *'Ofa mai, 'Eiki, he kuo u vaivai, Sihova faito'oi mai, he 'oku ngatata hoku ngaahi hui, pea mātu'aki takatu'u 'eku mo'u' he ngāue 'a e kau Palōfita lo'. 'Eiki, hamusi kimautilu 'aki ho'o faka'atu'!*

Ka laiki 'e Sihova honau laukau'anga, 'e 'ikai ke nau to e mahu'inga, pea 'e li'aki kinautilu 'e Sihova. 'E hiki mo e Kovinanite', mo hono ngaahi tala'ofa'. *Te nau hangē ha fu'u 'ufi palā—'ikai 'aonga ke ma'u me'atokoni, pea 'ikai ke 'aonga ke fakaili.* Ka hiki 'a Sihova, ko e 'osi ia 'ene faka'ofa' mo hono faka'apa'apa'ia'.

Na'e ha'u 'a Misa Lole 'o afe mai 'i Tatakamotonga 'o talitali ia 'e Fatukimotulalo, ko e 'alo 'o e Tu'i Kanokupolu ko Mulikiha'amea, 'a ē na'e Tu'i Ha'atalalaua fakamuimu', ko 'ene fa'ee ko Ikatonga, ko e 'ōfetine 'o Mohulamu Fua'amotu, ko e 'Alo 'o Mataele Tu'apiko, ko e Tu'i Kanokupolu.

Na'e fakafoki 'a Lole mei Tonga' ni 'i he tu'utu'uni 'a e Kōmiti ki he Ngāue Fakamisinale' 'i Pilitania. Pea foki 'a Lole 'o fai 'a e fakatonutonu mo e Kōmiti, pea nau fokotu'u ai ke Pule ki he Misiona 'i Niu Sila, pea toki hoko ko e Sekelitali Seniale 'o e Fakamafola Lotu 'i he Pasifiki. 'I he 1850, na'e to e foki mai ki Tonga' ni, pea foki mai ki he kekeleke tonu na'a na nofo ai 'i he 1822 mo hono ho'a mo hona foha ko Heneli. Pea fai 'ene Munomuna ko eni:

"Mele, ko si'oku 'ofa'anga, 'oku lava ke ke 'ilo'i mei langi na, na'e 'ikai iku launoa 'eta ngāue, he kuo lava ai 'o 'omi e Kōsipel' ki he kakai Tonga'. 'Oku lava ke ke sio mai..."

Na'e ha'u pē 'a e sevāniti ia 'a e 'Otua' 'o laku 'ene pulopula' kia Fatu mo Tatakamotonga, ka na'e toki 'asi 'a e pulopula na'e tanu he kekeleke ko eni 'i ha ngaahi ta'u kimui ai. Ko e munomuna 'a Lole 'oku mahino ai na'e 'ikai laiki 'e Sihova ia 'a Tatakamotonga pea mo Tonga koe'uhī ko e tuai 'a e hanga atu ki he 'Otua'. He na'e monū'ia pē 'a e tofi'a' ni, mo e Siasī, mo Tonga, koe'uhī he na'e 'osi laku pē 'e Lole 'a e pulopula mo'u' 'i heni. Hangē pē ko e fai 'e he kau LMS kimu'a, 'i he 1797. Ko e tuai pē 'ene tupu' he na'e pau ke mate pea toki mo'ui, pea hangē ko e tenga'i mūsita', na'e mo'ui 'afa'afa mo 'aonga, pea kuo hoko 'a e lotu ko ia', ko hotau laukau'anga 'i he Senituli 2 ko eni.

Te'eki ke 'i ai ha Sailo 'i Tonga' ni! Kuo tau laukau he pā 'a e mo'unga afi' he ongo hunga, pea talamai 'e he kau potō, na'a tau ofi pē ki he tuva-maka, kae hake mo e ngaahi *Tsunami*, 'o fakafou'ou mai hotau matāfanga' he mahu 'o e 'Ōseni; kei monū'ia pē 'a Tonga.

Tatamotonga, mou hoko atu 'a e ngāue na'e tūtuu'i heni 'e Lole hono pulopula' 'i he falelotu ko eni. **Mou manatu, ko homou kekelelee', ko e kekeleke monū'ia.**

Mou hoko atu hono malanga'i 'a e fakatomala' 'i he falelotu' ni. Pea mou 'ofa mai aa Tatakamotonga 'o fakatomala, kae vave 'etau 'alu ki he langi, ki he 'api 'o 'etau tama'i. Ko e toki 'aonga mo'oni ia 'o e falelotu' ni, ke mou ma'u ai 'a e mo'ui ta'engata'.

'Emeni

4. FAKAHŪ LOTU FEHU'I

Senituli 2 'o e Lotu' 'i Tonga

Falelotu Toetu'u, Tatakamotonga I
Tūsite 24 Siune 2026

Ko e taha 'o e ngāue lahi ki he teu 'o e Senituli 2 ko eni, ko e **fakaului kakai ki he 'Otua'**. Kuo laka hake 'i he ta'u 'e 5 hono fai 'a e ngāue ko ia'. Pea ko e faka'osi eni he 'aho' ni, pea 'e tapuni aipē heni 'a e **fakaului Lotu Fehu'i Senituli 2**.

Kuo laumālie lelei ‘a Tungī ke ne kau ‘i he kau Ului ‘o e Senituli 2, pea ko e fuofua ului Lotu Fehu‘i pē ia ‘i hono falelotu‘.

Pea ko e tāpuni ‘o e fakaului Lotu Fehu‘i Senituli 2, ko e Pilinisi Pulé, Tu‘i Fakale‘ó mo Pilinisesi Sinaitakala Tuku‘aho. Ko e hā ko ā ‘a e lika ki he ongo hina tapuni siliva? Ko e makapuna eni ‘o Tungī Halatuituia, tā ko e ongo hina tapuni siliva ‘eni, ke hoko atu ‘a e monū‘ia‘anga mo e laukau‘anga ‘o e ‘Otuá ‘i Tonga.

Pea ko e faingamālie faka‘osi aipē ‘eni, kapau ‘oku ue‘i koe ‘e he laumālie‘ ke ke fakatomala mo‘oni ‘i ho‘o ngaahi angahala‘ pea fakamo‘oni ho‘o tui ki he ‘Eiki ko Sīsū Kalaisi, pea tukupā ke ma‘u ho fakahinohino ki he mo‘uí mei he Tohitapú, mou ha‘u aipē ‘i he faingamālie faka‘osi ko ‘eni. *Mou tu‘u mai pē ‘i mui, kātaki.*

Himi: 522, pea mou me‘a mai!

Fehu‘i ‘o e Lotu Fehu‘i:

Kuo ke fakatomala mo‘oni ‘i ho‘o ngaahi angahala‘, pea kuo ke tali mo tui mo‘oni kia Sīsū Kalaisi, ko ho ‘Eiki Huhu‘í, pea ‘oku ke falala kakato ki he Tohitapú te ke ma‘u ai ‘a e mo‘uí ta‘engata. ‘Oku pehē ‘a ho‘omou tu‘ mo e tukupā!

Ko ia

Lotu Fakahū ki he tākanga ‘a e ‘Eiki.

Kelesi... ‘Ēmeni.

5. KO E OKOOKO KOLOA **‘a e Konifelenisi hono 102 / 2026,** **mo e Senituli Ua ‘o e Lotu (1826–2026)**

Ko hai te ne lau ‘a e fu‘u koloa ‘o e Senituli hono 2 ‘o e Lotu mo e kātanga fakafeta‘i 2026, kae pehē ki he ngāhi tāpuaki ‘o e Konifelenisi hono 102/2026.

Na‘e ‘alomālie pē ‘a natula mei he kamata‘ pē ‘o a‘u ki he ‘osi ‘a e Konifelenisi. Ko e kātanga kakai‘ia, he na‘e nōfo‘i hono ngāhi polokalama, tautautefito ki he ngāhi houa ‘iló. Ko e teuteu na‘e fai ‘e he ngāhi kāingalotu ‘i he Vahefonua Tongatapú na‘e faka‘ofa‘ofa pea lahi. Na‘e vahe ki he toko 3 ke lea ‘i he ngāhi houa ‘iló, ko e lea talitali, mo e lea faka–Konifelenisi, pea mo e toko taha ke ne fakamā‘opo‘opo mo lotu tuku.

Na‘e fakahoko foki ‘i he ngāhi houa ‘iló e ngāhi lēsoni mo e hiva, mo faiva ‘a e fānau to‘utupu, mei he ngāhi Vahefonua ‘o kau ai e ngāhi ‘a tahi mo muli. Ko e fuofua taimi foki ‘eni ke ngāue ‘aki ai ‘e he Konifelenisi e ‘Api ko Senituli Ua, ‘aia ‘oku tu‘u ‘i he fetaulaki‘anga ‘o e Hala Alaivahamama‘ó mo Hala Hihifó.

Na‘e ‘i ai mo e ngāhi pōlotu nai ‘e 6, pea ko e taha ai na‘e fakahoko ‘i he ngāhi fale fakataha‘anga ‘o e ngāhi fungavaka kehekeheke pē ‘o e lotu ‘i Tonga ni, hangē ko Fale Masiva (STT), ‘Anasitasis (SOT Hou‘eiki), Siasi Tokaikoló, mo e Siasi Tonga Konisitūtone.

Ko e konga pē ‘eni ‘o e ngāhi koloa ‘o e Senituli 2 ‘o e Lotu Tohitapú ‘i Tonga ni, mo e ngāhi polokalama kehekehe pē ‘a e Konifelenisi hono 102.